

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МАРКАЗИЙ БАНКИ

Асосий товар ва хизматлар нархларини ОНЛАЙН КУЗАТИШ ТИЗИМИ (НОК)

Тошкент 2021

Нархларни онлайн кузатиш тизими

Марказий банк томонидан мамлакатимиз аҳолиси кўп истеъмол қиладиган асосий товар ва хизматлар нархлари ўзгаришларини **муқобил манбалардан инсон омилсиз тезкор равишда** кузатиб бориш ва доимий мониторингини амалга ошириш мақсадида – **нархларни онлайн кузатиш (НОК) тизими** ишлаб чиқилди¹.

Бугунги кунда инфляция яъни истеъмол нархлари индекси бўйича расмий кўрсаткичларнинг фақат **ойлик даврийликда** эълон қилиниши нархлар динамикасини тезкор таҳлил қилиш имкониятларини чекламоқда. Ушбу даврийликни қисқартириш масаласи **муқобил кўрсаткичларни** ҳисоблаб чиқиш заруратини юзага келтирди.

Кўпчилик давлатларнинг статистика органлари ва марказий банклари томонидан сўнгги йилларда нархлар ўзгаришини **интернет саҳифалари** ва **масофавий тизимлардан** фойдаланган ҳолда жамлаш ва таҳлил қилиб бориш тизимлари (price scanning&web scraping)² амалиётга жорий этилмоқда.

Бу тизимлар орқали интернет саҳифаларида барча учун кенг фойдаланишда бўлган маълумотлар асосида аввалдан танлаб олинган истеъмол товар ва хизматлари нархларини тезкор равишда ва кичик даврийликда (кунлик, ҳафталик) кузатиб бориш мумкин бўлади.

Сўнгги йилларда мамлакатимизда ҳам йирик савдо супермаркетлари, ишлаб чиқарувчилар, дўконлар, хизмат кўрсатувчи субъектларнинг **онлайн савдо платформаларининг** ривожланиб бориши, онлайн савдо ниқталари сонининг ортиши, шу билан биргаликда пандемия шароитларида онлайн хизмат турларининг кенг ривожланиши Ўзбекистонда ҳам нархларни онлайн кузатиш тизимини жорий қилиш имкониятини берди.

Ушбу мақсадда Марказий банк томонидан ишлаб чиқариш, сотиш ва етказиб бериш фаолияти билан шуғулланадиган хўжалик субъектларининг интернет саҳифасида **умумий фойдаланиш** учун **очиқ эълон қилинадиган** товар-хизматларни нархлари **олдиндан**

¹ Ушбу тизим асосида кутатувлар Марказий банк ҳудудий бош бошқармалари томонидан республика ҳудудларида истеъмол товарлари нархлар динамикаси ва уларни омилларини ўрганиш бўйича ташкил этилаётган кузатув билан бир қаторда амалга ошириб борилади.

² Буюк Британия, Германия, Канада, Голландия, Австралия, Бельгия, Италия, Венгрия, Қозоғистон ва бошқалар.

белгиланган қоидалар ва дастурий алгоритмлар орқали **кузатиб бориш** ҳамда **ягона маълумотлар базасига** йиғиш амалиёти жорий этилмоқда.

Йиғилган кенг қамровли маълумотлар тўплами Халқаро Валюта Фондининг услубий қўлланмаси³ ва Европа Иттифоқи Статистика бўроси кўрсатмаларига асосан қайта ишланади.

Қайта ишланган маълумотлар Давлат статистика қўмитаси томонидан истеъмол нархлари индексини қўллашда фойдаланиладиган товар ва хизматлар **вазnlари** асосида умумлаштирилади ва **ҳафталик асосда Истеъмол нархлари муқобил индекси** (ИНМИ) ҳисоблаб чиқилади.

Ушбу тизимнинг афзалликларидан бири, маълумотларининг аниқ, шаффоф ва тезкорлигидадир. Яъни, бунда маълумотлар онлайн режимда максимал даражада **инсон омилисиз** амалга оширилади.

Дастлабки босқичда нархларни онлайн кузатиш тизими орқали **50 га** яқин интернет саҳифаси иловаларидан **1000 га** яқин нархлар кузатиб борилади.

Бунинг учун аҳоли томонидан **энг кўп истеъмол қилинадиган** ва умумий ИНИ таркибида **энг юқори вазнга** эга бўлган **261 хил** турдаги озиқ-овқат ва ноозиқ-овқат маҳсулотлари ҳамда хизматлар танлаб олинди. Бунда,

- озиқ-овқат маҳсулотлари **114 та**;
- ноозиқ-овқат маҳсулотлари **108 та**;
- хизматлар **39 тани** ташкил этади.

Бу Давлат статистика қўмитаси томонидан **510 та** товар ва хизматлар бўйича ҳисобланадиган ИНИнинг **71,2 фоизини** ташкил этади.

Нархларни кузатишнинг умумий тамойиллари

Товар-хизматларни танлаш

аҳоли томонидан **кенг истеъмол қилинадиган** ва **фойдаланиладиган** товар ва хизматлар танлаб олинади;

нархларни **узоқ муддат кузатиш** имконияти мавжуд, савдо объектларининг веб-саҳифаларида **доимий тарзда савдода мавжуд**

³ International Monetary Fund “Consumer Price Index Manual 2020: Concepts and Methods

ва **даврий янгиланадиган** савдо нуқталари товар-хизматлари нархлари кузатилади;

чегирмага тушган, совға қўшиб бериладиган, акция асосида сотилаётган ва маълум бир имтиёз қўлланилаётган товарлар **инобатга олинмайди**;

инфляция таркибига Давлат статистика кўмитаси томонидан киритиладиган товарларга **максимал яқин хусусиятга эга** товарлар танлаб олинади.

Муқобил ИНИни шакллантириш

кузатув даврида (кунлик, ҳафталик) товар-хизматларнинг қайд этилган нархлари, савдо объекти ва товарларнинг белгиланган салмоқ вазнларидан фойдаланган ҳолда бир маҳсулот тури бўйича **ҳафталик ўртача нархлари** ҳисобланади;

бир савдо объектида бир маҳсулот категорияси бўйича икки ва ундан ортиқ савдо белгилари остидаги намунаси мавжуд бўлса, бунда, ҳар бир маҳсулот намунаси учун **алоҳида вазнлар** белгиланади;

битта маҳсулотни икки ва ундан ортиқ савдо платформасидан олиниши мумкин, бунда савдо платформаларга салмоқ вазнларни белгилаш уларнинг **оммабоплиги** ва **савдо кўлаמידан** келиб чиққан ҳолда амалга оширилади.

Товар-хизматнинг ҳафталик нарх ўзгаришини ҳисоблашда ойнинг биринчи ҳафтасидаги кузатилган нархлар **базавий нарх** сифатида қайд этилади. Кейинги ҳафта давомида олинган нархлар базавий нархларга таққосланиб, ўзгариши ҳисоблаб чиқилади.

Ой якунида товар-хизматларнинг ўртача нархлари ҳафталик нархлари ўзгариши асосида **йиғма муқобил индекси** ҳисобланади.

Тизимни такомиллаштириш

Кейинги босқичларда ушбу тизим имкониятларини кенгайтириб **рақамли технологиялар орқали ўрганиш** (machine learning) ва махсус алгоритмларни кенг жорий қилиш орқали инсон омилини тўлиқ йўқ қилиш, нархлар ва улар динамикси кунлик эълон қилиб бориш орқали шаффофликни янада ошириш кўзда тутилган.

Онлайн савдо ва хизмат кўрсатиш объекталари сони кўпайиб бориши билан тизимга киритилиб борилади, тизимни савдо тармоқлари

савдо терминаллари билан синхронлаштирилади, товар-хизматлар турлари ва товар намуналари ҳам кўпайтириб борилади.

Нархларни онлайн кузатиш тизими орқали жорий йилнинг 2-21 август кунлари ўтказилган ҳафталик мониторинг натижаларига кўра нархлар ўзгариши

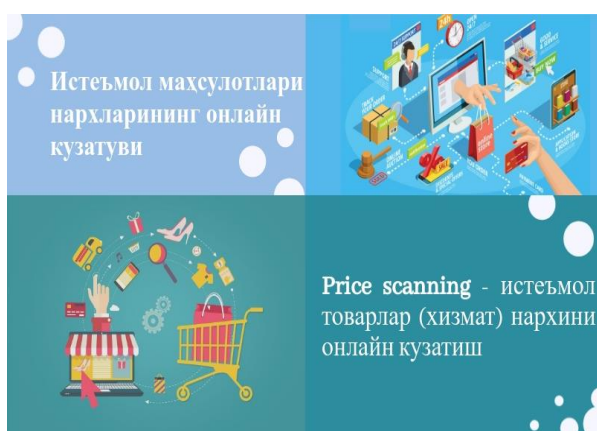
Кўрсаткичлар	2-10 август	11-16 август	17-21 август	Йиғма ўзгариши (2-21 август)
Умумий ўзгариши	-0.26	0.20	0.23	0.16
Озиқ-овқат маҳсулотлари	-0.11	0.25	0.24	0.38
Ўсиши (%)	-0.22	0.52	0.49	0.79
Ноозиқ-овқат маҳсулотлари	-0.14	-0.10	0.03	-0.22
Ўсиши (%)	-0.48	-0.36	0.09	-0.75
Хизматлар	-0.02	0.05	-0.03	0.00
Ўсиши (%)	-0.07	0.22	-0.15	0.00

Онлайн кузатувларга кўра 2-21 август кунлари танлаб олинган маҳсулот ва хизматлар нархлари ИНМИ **0,16 фоизга** ошганлиги қайд этилди.

Бунда, озиқ-овқат маҳсулотлари **0,8 фоизга** ўсган бўлса (умумий ИНМИга ҳиссаси 0,38 фоиз бандлик оширувчи), ноозиқ-овқат маҳсулотлар **0,75 фоизга** пасайган (умумий ИНМИга ҳиссаси 0,22 фоиз бандлик пасайтирувчи).

Хизматлар сегментидаги нархларда сезиларли ўзгариш кузатилмади.

Нархларни онлайн кузатиш тизими – НОК (Инфографика)

Веб-саҳифалар рўйхати

1	lebazar.uz->korzinka.uz	26	express24.uz
2	makro.zakaz.uz	27	bringo.uz
3	ustabor.uz	28	uztelecom.uz
4	asaxiy.uz	29	beeline.uz
5	texnomart.uz	30	mobi.uz
6	mediapark.uz	31	ucell.uz
7	autostrada.uz	32	talisman-tour.uz
8	bulavka.uz	33	travelsystem.uz
9	arzonapteka.uz	34	eduland.uz
10	alibazar.uz	35	ytit.uz
11	uzmetallsavdo.uz	36	5plus.uz
12	glotr.uz	37	kafolat.uz
13	mato.uz	38	gvhotel.uz
14	tashmebel.uz	39	uwed.uz
15	creditasia.uz	40	yandex.uz
16	parfumgallery.uz	41	dostavkin.uz
17	stirka.uz	42	evos.uz
18	bermuda.uz	43	oqtepalavash.uz
19	glaz.uz	44	truby.uz
20	estimed.uz	45	avvauzb.uz
21	vitros.uz	46	bravoavto.uz
22	clinics.uz	47	platya.uz
23	damal.uz	48	emumarket.uz
24	e-ticket.railway.uz	49	stroyka.uz
25	avtoticket.uz	50	oboi.uz

Нархлари онлайн кузатиладиган товар ва хизматлар рўйхати	
Озиқ-овқат маҳсулотлари	
Ун-нон маҳсулотлари	
Буғдой уни (олий нав)	Печенье
Буғдой уни (биринчи нав)	Вафли
Гуруч оқшоғи	Пряниклар
Манний ёрмаси	Турли хил пирожнийлар
Ёпилган нон (патир)	Чак чак
Гречиха	Вермишель
Булочка ва бошқа ёғли маҳсулотлар	Макарон, спагетти
Сухари, қарсиллама нон	Тортлар
Ёрма	
Гуруч (аланга)	Нўхот
Мош	Поп-корн
Гречка	
Гўшт ва парранда	
Мол гўшти (сарпанжа)	Сосискалар
Мол гўшти суяксиз (лаҳм-транч)	Қази
Қийма (фарш)	Балиқ
Қўй гўшти (қўл қисми)	Мойга солинган сардиналар
Парранда гўшти (товуқ болдири)	Мойга солинган шпротлар
Пиширилган колбаса	Помидор қайласига солинган килька
Дудланган колбаса	
Сут маҳсулотлари	
Сут	Творог
Қаймоқ	Сметана
Қуюлтирилган сут	Сузма (чакки)
Пишлоқ	Музқаймоқ
Қатик (кефир)	Қурт
Бринза	
Тухум	
Тухум	
Ёғ ва мой	
Маргарин	Пахта ёғи
Кунгабоқар ёғи	
Мевалар	
Олма	Майиз
Узум	Баргак, туршак
Банан	Қуритилган наъматак
Нок	Пўчоқли ёки пўчоғи тозаланган ёнғоқлар
Лимон	Пўчоқли ёки пўчоғи тозаланган писта
Шафтоли	Пўчоқли ёки пўчоғи тозаланган бодом
Қовун	Тузли абрикос ёки ўрик данаклари
Тарвуз	
Сабзавотлар	
Картошка	Бақлажонлар
Пиёз	Саримсоқ
Сабзи	Қўзиқоринлар
Бодринг	Ловия
Помидор	Нохат
Карам	Мош

Кўкатлар	Тузланган бодринглар
Янги узилган булғор қалампири	Тузланган помидорлар
Қовоқ	Помидор пастаси
Лавлаги	Картошка чипс
Шакар, қандолат маҳсулотлари ва десертлар	
Шакар	Асал
Новвот	Мармелад
Шоколад, какао ва какао асосидаги бошқа озиқ-овқат маҳсулотлари	
Шоколад плиткаси	Холва, парварда ва шу каби миллий ширинлик турлари
Карамель конфетлар	
Туз, зираворлар ва қайлалар	
Туз	Уксус
Майонез	Помидор соуси, кетчуп
Дориворлар, ошпазлик зираворлари ва уруғлари	
Лавр япроғи	Хамиртуруш
Зира	Овқатга ишлатиладиган сода
Бошқа озиқ-овқат маҳсулотлари	
Кўк чой	Кока-кола
Қора чой	Энергетик ичимликлар
Кофе	Минерал, газланган сув
Овқатлар	
Бир порция шўрва	Бир дона сомса
Бир порция ош	Бир дона лаваш
Ноозиқ-овқат маҳсулотлари	
Шахсий гигиена товарлари	
Шампунь	Дезодорант
Тиш пастаси	Туалет қоғози
Атир совун	Болалар таглиги
Ювиш ва тозалаш воситалари	
Хўжалик совуни	Идиш ювиш учун гель
Кир ювиш кукуни	
Дори-дармонлар	
Антибиотиклар (ацикловир)	Антигистамин препаратлар (Лоратадин)
Витаминлар (магне Б6)	Актовегин
Кийим-кечаклар	
Эркаклар шими (жинси)	Спорт кийими
Эркаклар кўйлаги	Пайпоқ, эркаклар
Костюм шим	Ўғил болалар кўйлаги
Эркаклар футболкаси	Қиз болалар кўйлаги
Майка, эркаклар	Шим (қизлар)
Пойабзал	
Аёллар туфлиси	Эркаклар этиги (енгил), ботинкаси
Ўғил болалар оёқ кийими	Қиз болалар оёқ кийими
Газламалар ва матолар	
Пахта газламалар (х/б)	Сунъий топали ипак газлама
Жун газламалар (шерсть)	
Маиший товарлар ва электр асбоблари	
Совутгич	Мобил телефон (смартфон)
Телевизор	Электр чойнак
Газ плитаси	

Канцелярия моллари	
Дафтар	Рангли қаламлар
Ручка	Фломастерлар тўплами
Қоғоз А4	Елим
Расм дафтари	
Автомобил учун ёнилғи	
Бензин	
Ёқилғи	
Кўмир	
Қурилиш материаллари	
Цемент	Барча турдаги бўёқлар
Металл қувурлар, отводлар, сгонлар	Барча турдаги лаклар
Пластмассадан ясалган қувурлар	Фанер, ДСП, пресс-картон, оргалит
Қурилиш учун қуруқ қоришмалар	плиталар
Хизматлар	
Маиший хизматлар	
Маиший техникаларни тузатиш	Гилам ювиш хизмати
Бўйаш ишлари (малярка)	Ҳашаротларни йўқ қилиш ҳамда дезинфекция хизмати
Пол қоplash	Кўз учун ёрдамчи маҳсулотлар
Электрик хизматлари	Стоматологик профилактик хизматлар
Маиший техникаларни таъминлаш	Тиббиёт лабораториялари хизматлари
Шахсий транспорт воситаларига техник хизмат кўрсатиш ва таъмирлаш	Ҳайдовчиларни тайёрлаш курслари
Шахсий транспорт воситаларини ювиш бўйича хизматлар	
Коммунал хизматлар	
Ахлат йиғиш	Иссиқ сув таъминоти
Тармоқ газ	Марказий иситиш
Электр энергияси	
Транспорт хизматлари	
Узоқ масофага қатнайдиغان поездда йўл ҳақи	Шаҳарлараро автобусда йўл ҳақи
Йўловчиларни тезюрар транзит ва трамвайларда ташиш кира ҳақи	Шаҳар автобусида йўл ҳақи
Метрода йўл ҳақи	Троллейбусда йўл ҳақи
Йўналишли таксида йўл кира ҳақи	Трамвайда йўл ҳақи
Бошқа хизматлар	
Курьерлик хизматлари ва посылкаларни элтиб бериш бўйича хизматлар	Болалар боғчасига ойлик тўлов
Мобил алоқа	Тил ўрганиш курслари
Интернет (WiFi)	ОТМ контракт пули
Туристик хизматлар	Шахсий транспорт воситаларини суғурталаш
Меҳмонхона хизмати	